

PAPER

MAKTABGACHA TA'LIMDA QURISH VA YASASH FAOLIYATI: KICHKINA ME'MORLARNI TARBIYALASH

Mamayusupov Otabek Valiyevich ^{1,*} and Mamayusupova Madina Ravshanjon qizi²

¹Qo'qon davlat universiteti Pedagogika va psixologiya fakulteti Maktabgacha ta'lim kafedra v.b. dotsenti

²Qo'qon davlat universiteti Pedagogika va psixologiya fakulteti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

* mamayusupov564@gmail.com

Abstract

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qurish va yasash (konstruktiv) faoliyatining pedagogik ahamiyati keng yoritilgan. Maqolada ushbu faoliyat turining bolalarning mayda motorikasi, mantiqiy fikrlashi, ijodiy qobiliyati va fazoviy tasavvurini rivojlantirishdagi o'rnini tahlil qilingan. Shuningdek, yosh guruhlariga bo'yicha mashg'ulotlarni tashkil etish usullari, foydalaniladigan materiallar va tarbiyachi hamda ota-onalarning vazifalari bayon etilgan. Qurish va yasash ko'nikmalarini shakllantirish bolalarni maktabga tayyorlash va kelajakda muhandislik-texnik yo'nalishlarga qiziqish uyg'otishda muhim omil ekanligi xulosa qilingan.

Key words: Maktabgacha ta'lim, Qurish va yasash, Konstruktiv faoliyat, Bolalar rivojlanishi, Mayda motorika, Ijodkorlik, Mantiqiy fikrlash, Tarbiyachi, Ko'nikmalar, Maktabga tayyorlash.

Kirish

Maktabgacha yosh – bu bolaning shaxs sifatida shakllanishidagi eng muhim davrlardan biridir. Bu davrda bolalar dunyoni o'rganadi, yangi ko'nikmalarni egallaydi va o'z qobiliyatlarini namoyon etish boshlaydilar. Bolalar bog'chasidagi ta'lim jarayonida "qurish va yasash" (konstruktiv faoliyat) alohida o'rin tutadi. Bu shunchaki o'yinchoqlar bilan o'ynash emas, balki bolaning mantiqiy fikrlashini, ijodkorligini va mayda

motorikasini rivojlantiruvchi kuchli pedagogik vositadir.

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qurish va yasash faoliyatining ahamiyati, undan foydalanish usullari va tarbiyachilar uchun amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Qurish va Yasash Faoliyatining Ahamiyati

Nega bolalar bog'chasida qurish va yasashga e'tibor qaratish kerak? Psixologlar va pedagoglarning

Compiled on: March 31, 2026.

Copyright: ©2026 by the authors. Submitted to Advances in Science and Education for possible open access publication under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution \(CC BY\) 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

fikriga ko'ra, bu faoliyat quyidagi ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi:

Mayda motorikani rivojlantirish: Mayda detallarni ushlab, joylashtirish va ulash orqali bolaning barmoq mushaklari mustahkamlanadi. Bu esa kelajakda yozish ko'nikmasini osonlashtiradi.

Fazoviy tasavvurni shakllantirish: Bola turli shakllar (kub, shar, prizma) bilan ishlash orqali hajm, o'lcham va masofa tushunchalarini o'zlashtiradi.

Mantiqiy va muhandislik fikrlashi: "Bino qulab tushmasligi uchun poydevor keng bo'lishi kerak" kabi oddiy qonuniyatlarni bola tajriba orqali o'rganadi.

Sabr va diqqatni jamlash: Murakkab inshootni yakuniga yetkazish uchun bolaga diqqatni bir nuqtaga qaratish va sabrli bo'lish o'rgatiladi.

Ijodiy qobiliyat: Tayyor sxema bo'lmasa ham, bola o'z fantaziyasi asosida yangi obyektlar yaratadi.

Jamoa bo'lib ishlash: Katta loyihalar ustida ishlashda bolalar bir-biriga yordam berish, vazifalarni bo'lishish va muloqot qilishni o'rganadilar.

Foydalaniladigan Materiallar

Qurish va yasash faoliyati uchun turli xil materiallardan foydalanish mumkin. Ularni shartli ravishda uch guruhga bo'lish mumkin:

Maxsus konstruktorlar: "Lego yog'och bloklar, plastik detallar. Bular aniq shaklga ega bo'lib, bolaga tez natija beradi.

Tabiiy materiallar: Qum, suv, toshlar, shox-shabbalar, qobiqlar. Bu materiallar bolani tabiat bilan yaqinlashtiradi va hissiyotlarini boyitadi.

Qayta ishlangan va qog'oz materiallar: Kartondan qutilar, plastmassa idishlar, qog'oz, qaychi va yelim. Bu "yasash" ko'nikmasini rivojlantirib, atrof-muhitni asrash g'oyasini singdiradi.

Yosh Guruhlari Bo'yicha Yondashuv

Har bir yosh bosqichida qurish va yasash faoliyati turlicha tashkil etilishi kerak:

Kichik guruh (3-4 yosh):

Maqsad: Oddiy shakllarni tanish va ustma-ust qo'yish.

Vazifalar: Minoralar qurish, poyezdlar yasash, ranglarni ajratish.

Yondashuv: Tarbiyachi ko'rsatma beradi, bola

takrorlaydi. Xavfsizlikka alohida e'tibor qaratiladi.

O'rta guruh (4-5 yosh):

Maqsad: Sxemalar asosida ishlash va simmetriyani tushunish.

Vazifalar: Ko'priklar, uychoqlar, hayvonlar shaklini yasash.

Yondashuv: Bolaga tayyor chizma beriladi, u uni amalga oshiradi. Mustaqil harakatlar rag'batlantiriladi.

Katta va Maktabga tayyorlov guruhi (5-7 yosh):

Maqsad: Murakkab loyihalar va jamoaviy ish.

Vazifalar: Butun bir shahar maketi, kosmik kema, murakkab mexanizmlar yaratish.

Yondashuv: Bola o'zi loyihani rejalashtiradi, materialni tanlaydi va natijani tahlil qiladi.

Tarbiyachi va Ota-Onalarning Roli

Qurish jarayonida katta yoshdagi insonning roli hal qiluvchi ahamiyatga ega, ammo u "buyruqchi" emas, balki "yo'riqchi" bo'lishi kerak.

Rag'batlantirish: Bola qiyinchilikka duch kelganda, darhol yordam bermaslik, balki "Buni qanday qilsak bo'larkin?" degan savol bilan fikrlashga undash kerak.

Xavfsizlik: Qaychi, yelim yoki mayda detallar bilan ishlashda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish shart.

Natijani taqdim etish: Qurilgan obyektning bolalar o'rtasida ko'rgazma qilish, bola o'z ishi haqida gapirib berishi uchun sharoit yaratish uning ishonchini oshiradi.

Uyda davom ettirish: Ota-onalarga uy sharoitida ham oddiy qutilar yoki kubiklar bilan o'ynashni tavsiya qilish kerak.

Amaliy Mashg'ulot Namunasi: Kelajak Shahri

Maqsad: Bolalarda jamoaviy ishlash va ijodiy fikrlashni rivojlantirish. **Materiallar:** Kartondan qutilar, rangli qog'ozlar, yelim, konstruktor detallari, o'yinchoq mashinalar. **Jarayon:**

Rejalashtirish: Bolalar bilan birga shaharda nimalar bo'lishi kerakligi muhokama qilinadi (uy, maktab, bog', yo'llar).

Bo'lishish: Bir guruh uylarni, ikkinchi guruh yo'llarni, uchinchi guruh daraxtlarni yasaydi.

Qurish: Har bir guruh o'z vazifasini bajaradi.

Yakun: Barcha qismlar bitta katta maketga birlashtiriladi va "ekskypsiya" o'tkaziladi.

Xulosa

Maktabgacha ta'limda qurish va yasash faoliyati – bu kelajak muhandislari, me'morlari va ijodkorlarini tarbiyalashning poydevoridir. Bu jarayon orqali bola nafaqat qo'l mehnatini o'rganadi, balki dunyoni tushunish, muammolarni hal qilish va jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini hosil qiladi.

Tarbiyachilar va ota-onalarning vazifasi – bolaga tayyor o'yinchoqni berish emas, balki uni yaratishga ilhomlantirishdir. Kichkina qo'llarda yaratilgan har bir inshoot – bu bolaning dunyoga bo'lgan qarashi va uning kelajakdagi g'alabalarining ilk qadamidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2022). Maktabgacha ta'lim davlat ta'lim standarti. Toshkent: "Fan va texnologiyalar".
2. Axmedova, N. R. (2020). Maktabgacha yoshdagi bolalarning konstruktiv faoliyatini tashkil etish metodikasi. Toshkent: "O'qituvchi".
3. Vygotskiy, L. S. (1984). *Voobrazhenie i tvorchestvo v detskom vozraste*. Moskva: Prosveshcheniye.
4. Elkonin, D. B. (1978). *Psixologiya igri*. Moskva: Pedagogika.
5. Komilova, M. A., & Rahimova, G. Sh. (2021). Bolalar bog'chasida o'yin faoliyatini tashkil etish. Toshkent: "Yangi asr avlodi".
6. Piaget, J. (1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. New York: Norton.
7. Sobieva, E. A. (2019). Konstruktiv faoliyat orqali bolalarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish. // *Maktabgacha ta'lim nazariyasi va amaliyoti jurnali*, 3(15), 45-52.
8. Umarova, Z. T. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda motorikani rivojlantirishning pedagogik shartlari. Toshkent: TDPU nashriyoti.
9. Fedorova, G. A. (2018). *Razvitiye konstruktoriskix sposobnostey u doshkolnikov*. Sankt-Peterburg: Detstvo-Press.
10. UNESCO. (2021). *Early childhood care and education: Guidelines for play-based learning*. Paris: UNESCO Publishing.
11. Yusupova, M. K. (2022). *Tarbiyachi va ota-onaning hamkorligi: nazariya va amaliyot*. Toshkent: "Innovatsion rivojlanish".
12. Zaporozhets, A. V. (1986). *Izbranniye psixologicheskiye trudi*. Moskva: Pedagogika.
13. Maktabgacha ta'lim dasturi: "Ziyrak"(2-tahrir). (2023). Toshkent: Respublika ta'lim markazi.
14. Katz, L. G., & Chard, S. C. (2000). *Engaging children's minds: The project approach*. Stamford: Ablex Publishing.
15. Nazarov, B. N. (2021). Bolalar ijodini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: "Fan va ta'lim".